

Een sociale representatie via de uitvaartplechtigheid in de Sint-Petrus-en-Pauluskerk te Oostende tijdens de 18de eeuw

Deel 2

door Gregory Boite

Inleiding

De kerkrekeningen van de Sint-Petrus-en-Pauluskerk bieden ons voor de 18de eeuw een onschatbare bron aan informatie. Zoals we reeds hebben gezien in deel 1 rond de analyse van de uitvaartplechtigheden, stelden we vast dat sociale positie, rijkdom en familiale banden doorslaggevende factoren waren in hoe de uitvaart werd ingevuld. Net de aanwezigheid van diverse rituelen in de bronnen, gaven ons de mogelijkheid om de sociaal-economische positie van de overledene binnen de maatschappij in kaart te brengen. Dit is meteen de leidraad doorheen deze verhandeling. Via de uitvaartplechtigheid zal duidelijk gemaakt worden tot welke sociale klasse de overledene behoorde.¹ Daarnaast wordt de wisselwerking aangetoond tussen hoe de overledene zich sociaal representeerde en de keuze die men maakte in de begraafpraktijken. Het toebehoren tot een bepaalde klasse legde immers de verplichting op om de uitvaart te laten fungeren als weerspiegeling in hoe de overledene zich representeerde tijdens zijn of haar leven .

In deze verhandeling wordt de focus gelegd op enkele prominente figuren binnen Oostende, van wie veelvuldig informatie werd opgenomen in de kerkrekeningen van de St.-Petrus-en-Pauluskerk. Deze zijn Thomas Ray, Pieter de Potter en Mattheus de Moor, dewelke belangrijke functies bekleedden in het Oostendse stadsbestuur en eveneens de lokale economie sterk hebben gestimuleerd in de 18de eeuw. Doordat deze personen het financieel voor de wind hadden, waren ze sterk aanwezig in het stedelijk leven en vertaalde zich dat in een streven naar een bestuursmandaat. Dit gaf hen sociaal prestige, financiële voordelen en een machtspositie binnen de stad. Als we denken aan invloedrijke figuren uit het 18de –eeuws Oostende komen we al snel terecht bij de kooplieden en aandeelhouders van de Oostendse Compagnie, dewelke voor de stad een economische voorspoedigheid betekende.²

Deze figuren speelden tevens een belangrijke rol in het stadsbestuur. Om in de Raad van Aandeelhouders te kunnen zetelen moest men twaalf of meer aandelen bezitten. Hiertoe behoorden de Oostendse handelaars Pieter-François Woelaert, Louis Bernaert, maar eveneens de onderzochte personen Thomas Ray en Pieter de Potter. Allen gaven goederen en diensten aan de Compagnie en zetelden in het stadsbestuur. Bij Jan Parmentier komen we te weten waarom de functie van koopman in de 18de eeuw sterk nagestreefd werd. Hij is van overtuiging dat het koopmanschap nooit een uiteindelijke doel op zichzelf was, maar net een manier om bepaalde wensen en voorkeuren te realiseren. Deze doelstellingen waren voornamelijk welstand, macht en prestige.³

Indien opgenomen in de kerkrekeningen wordt er enerzijds een uiteenzetting gedaan van de uitvaartplechtigheid van de drie prominente figuren. Anderzijds zal er ook summier ingegaan worden op het fenomeen van de donaties, dewelke ook een manier was om zich sociaal te gaan distantiëren. Thomas Ray en Pieter de Potter kwamen hieromtrent enkele terug in de bronnen. Daarom leek het me een interessante piste om aan te tonen welke betekenis het had als men aan giftschenking deed aan de Sint-Petrus-en-Pauluskerk.

¹ C. Vandenbroeke, "Parochieregisters als bron voor de studie van sociale stratificatie", In: *Studia Historica Gandensia*, CCLVII, Gent, 1983, p. 60.

² J. Parmentier, *De maritieme handel en visserij in Oostende tijdens de achttiende eeuw : een prosopografische analyse van de internationale Oostendse handelswereld, 1700-1794*, Universiteit Gent, Proefschrift Gent, 2001, deel 1, p. 35.

³ J. Parmentier, *De maritieme handel en visserij*, deel 1, p. 1.

Thomas Ray

Thomas Ray was geboren te Youghal in 1681 en overleed te Oostende op 10 oktober 1749.⁴ Tijdens de jaren 1715-1740 was hij de voornaamste handelaar in de stad. Sinds zijn vestiging participeerde hij in de zouthandel. Zijn Ierse afkomst leverde hem als voordeel op dat hij op die manier fungeerde als één van de vaste bevoorraders van de Zuid-Nederlandse markt met natte huiden en boter uit Cork, Youghal, Waterford en Dublin. Tevens, met de uitwijking van Ierse kooplieden naar het Europese vasteland en Engeland, beschikte hij al snel over een uitgebreid handelsnetwerk. In de periode 1710-1720 fungeerde hij op die manier als de belangrijkste bevrachter van Engelse en Franse Cadizvaarders in Oostende. Bovendien stelde het hem in de mogelijkheid om Gentse en Antwerpse kant uit te voeren naar Zuid-Spanje en de Nieuwe Wereld. Samen met de Maelcamps uit Gent was hij de pionier van de rechtstreekse Oost-Indiëvaart vanuit Oostende.⁵

Ray begon na de Spaanse Successieoorlog schepen uit te rusten die naar Oost-Indië gingen varen. Hij was mededirecteur van een tiental expedities naar Oost-Indië vooraleer de Oostendse Compagnie opgericht werd. Vanaf dat moment werd hij als enige Oostendse vertegenwoordiger aangesteld binnen de directie, waardoor we hem in de eerste helft van de 18de eeuw kunnen beschouwen als een soort economisch boegbeeld van de stad. Verder vergaarde hij ook veel kapitaal door sterk te investeren in de Aziëvaarten. Al snel kwam hij in Oostende wonen waar hij er een uitgebreid netwerk van handelspartners op nahield, bestaande uit de Oostendenaren Pieter de Potter, Xavier Sarsfield, Mattheus de Moor en Pieter-François Woelaert.⁶

De rol die Thomas Ray in de Oostendse economie speelde, kan niet onderschat worden. De overzeese handel was in de 18de eeuw onderworpen aan reglementen waaraan men zich moest houden om een goed verloop te verzekeren.⁷ Een voorbeeld van een dergelijke verkoopclausule betreft de geloste goederen van het schip 'Le Marquis de Maillebois', dat in 1718 in Oostende aanlegde. In de verkoopclausule stond aangegeven dat de kopers verplicht waren 'een deugdelijke, voldoende en enkele borgtocht te storten bij het stadsbestuur, ter voldoening en tevredenstelling van de Heer Thomas Ray, commissaris.' Bovendien moesten de kopers een provisie van 10% betalen aan de commissaris, binnen een termijn van veertien dagen na de verkoop in kwestie.⁸

Een ander voorbeeld die we kunnen aanhalen om het belang van deze figuur voor Oostende aan te duiden, was bij de opstart van de Oostendse Compagnie. De inschrijvingen gingen door te Antwerpen op 11 augustus 1723 en waren een succes. Hierbij kon het ruime publiek zich aanmelden als kandidaat om aandeelhouder te zijn. Thomas Ray beschikte over zo'n 70 aandelen. Als men dit gaat vergelijken met de stad Antwerpen die in het bezit was van 30 aandelen of Oostende met 12 aandelen, kunnen we er zeker van zijn dat zijn financieel vermogen niet onaanzienlijk was geweest.⁹ Specifiek voor Oostende was Ray ook actief in het politieke leven. Zo zetelde hij als zevende schepen in het stadsbestuur tijdens de jaren 1713-1717. De twee daaropvolgende jaren bekleedde hij de functie van vierde schepen om vervolgens vanaf 1728 aangesteld te worden als burgemeester van de stad. Dit ambt oefende hij ongeveer tien jaar lang uit.¹⁰

⁴ J. Parmentier, *Het gezicht van de Oostendse handelaar: studie van de Oostendse kooplieden, reders en ondernemers actief in de internationale maritieme handel en visserij tijdens de 18de eeuw*, Stadsbestuur Oostende, Oostendse historische publicaties 11, 2004, p. 299.

⁵ J. Parmentier, *Het gezicht van de Oostendse handelaar*, p. 300.

⁶ J. Baquet, *De Oostendse Compagnie, haar directeurs en de Oostenrijkse Bewindvoerders. Een casuïstische analyse van hun onderlinge interactie (1722-1721)*, Universiteit Gent, Letteren en Wijsbegeerte, Geschiedenis, 2013, (promotor Michael Limberger), p. 38.

⁷ E. J. Baels, *De generale keizerlijke en koninklijke Indische Compagnie gevestigd in de Oostenrijkse Nederlanden, genaamd De Oostendse Compagnie*, Uitgeverij EREL, Oostende, 1972, p. 30.

⁸ E. J. Baels, *De generale keizerlijke en koninklijke Indische Compagnie*, p. 31.

⁹ E. J. Baels, *De generale keizerlijke en koninklijke Indische Compagnie*, p. 63.

¹⁰ J. Parmentier, *Het gezicht van de Oostendse handelaar*, p. 302.

Verder speelde de zoon van Thomas Ray ook een niet onbelangrijke rol in het politieke leven in de stad. Via de familiepapieren van Ray, aanwezig in het Stadsarchief van Gent, kon er vastgesteld worden dat Thomas Ray junior eveneens voor een tiental jaar het burgemeesterschap op zich had genomen. Dit toont aan dat deze familie een gevestigde waarde bleek te zijn in Oostende. Dit wordt ook ondersteund doordat er in de familiepapieren vermeld stond dat Ray junior eigenaar was van verschillende stukken grond, dewelke gelegen waren in de parochie van Zandvoorde en ook van diverse huizen te Oostende, die hij verkocht.¹¹

Als we nu kijken naar hoe Thomas Ray zich sociaal representeerde via de uitvaartplechtigheid, merken we op dat er heel wat pracht en praal aan te pas kwam tijdens zijn begrafenis. Zo lezen we in de kerkrekening van 1749 tot 1758 het volgende:

“Ontvangen voor de begrafenis van de heer Thomas Ray, man van juffrouw Isabella de Duenas, met grooten dienst de groote clock half recht in de hooge choir gemeijne sepulture, beste pelder en cruijs voor een bedrag van 48 gulden en 12 stuivers.”¹²

Deze uitvaart die plaatsvond in 1749 toont meteen een aantal bijzonderheden aan. Zo merken we op dat deze uitvaartdienst in vergelijking met andere plechtigheden uit de bronnen omschreven wordt als een ‘grooten dienst’, wat wijst op het belang van de overledene binnen de parochiale gemeenschap. Een ander aspect die in het oog springt, is de kostprijs van de begrafenis. Deze bedraagt 48 gulden en 12 stuivers. Als men de vergelijking maakt met de gemiddelde kostprijs van een begrafenis voor het jaar 1749, dat 15 gulden bedraagt, zien we dat dit bedrag ruimschoots het gemiddelde overtreft. Verder tonen de gehuurde klok en pelder aan dat deze uitvaart een meer plechtstatig karakter had. Zo werd de groote klok voor 15 gulden gehuurd, wat met deze vaste prijs meteen de duurste klok was. Dit komt ook terug in het gebruik van een pelder of doodskleed. Voor 5 gulden werd de beste pelder gehuurd. Het feit dat Thomas Ray een prominente begrafenis had, was het gevolg dat hij een welgesteld persoon was. Men verwachtte dat de begrafenis met keuze van religieuze rituelen in overeenstemming moest zijn met de maatschappelijke status die hij had.¹³

Ook de begrafenis van zijn echtgenote Isabella Clara de Duenas kwam in de kerkrekeningen aan bod. Deze werd genoteerd als volgt: *‘Ontfanck voor de begrafenis van mevrouw Isabella Clara de Duenas met den grooten dienst beste pelder en cruijs in den hoogen koor vrij sepulture groote klok, 36,6 gulden.’¹⁴* Opnieuw ligt de kostprijs veel hoger dan de gemiddelde kostprijs voor een begrafenis in 1771, wat toen 16 gulden bedroeg. Ook het feit dat ze in de kerk werd begraven en ze zowel de duurste klok als pelder huurde, toonde aan dat ze als vrouw via het huwelijk haar status verbond met haar man.

In de 18de eeuw was een uitvaart met de nodige pracht en praal zelden een onbesproken gebeurtenis, aangezien deze begrafenisrituelen net het maatschappelijk netwerk tot uitdrukking wensten te brengen.¹⁵ Daarenboven toonde het de invloed die iemand had uitgeoefend op de nabestaanden. Het netwerk van de overledene wordt tot uitdrukking gebracht in die zin dat de aanwezige mensen op de uitvaartplechtigheid ons een beeld geven over de sociale klasse waartoe de overledene behoorde.¹⁶ Niet alleen via de uitvaart kon Thomas Ray zich sociaal gaan representeren, maar ook via het fenomeen van de donaties of giftschenking toonde hij zich als een betekenisvol persoon voor zowel stad als de parochiale gemeenschap van de Sint-Petrus-en-Pauluskerk.

Het schenken van donaties aan de parochie deed zich voor van de 13de eeuw tot de 18de eeuw. De vermelding van de schenking werd steeds zorgvuldig genoteerd. Hiermee kon men de identiteit

¹¹ SAG: Familiepapieren Ray, nr. 5005.

¹² RB, *Kerkrekeningen St.-Petrus- en- Pauluskerk Oostende* INV 39/25, 22.

¹³ R. Nowé, *Begrafenisrituelen te Brugge (1670-1820) : statistische studie over de testamentaire beschikking*, RUG, Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, licentiaatsverhandeling, 1979-1980, p. 84-85.

¹⁴ RB, *Kerkrekeningen St. Petrus en Pauluskerk Oostende* INV 39/25, 25.

¹⁵ C. Vandenbroeke, “Parochieregisters als bron”, p. 63.

¹⁶ D. van den Bosch, “De laatste eer aan de eerste stand: aristocratische begrafenisrituelen in Limburg van de 18e tot de 20e eeuw”, In: *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis*, 6-2, 1980, pp. 192-193.

van de overledene bewaren en werd de herinnering aan deze persoon levendig gehouden.¹⁷ In het werk van Joel Rosenthal lezen we hieromtrent dat er al in de Middeleeuwen verwacht werd dat mensen met eigendom donaties schonken aan de kerk en aan de armen, zowel gedurende hun leven als na hun dood. De voornaamste redenen hiervoor waren dat de donateur zijn onrechtvaardige status in de sociale hiërarchie kon legitimeren en zo gebeden kon kopen voor hun zielenheil.¹⁸ Deze weldoeners waren in feite moreel verplicht om donaties te schenken aan de kerk, waardoor hun status en identiteit kon gerechtvaardigd worden.

We kunnen ons de vraag stellen welke betekenis het had als Thomas Ray meerdere malen donaties schonk aan de kerk. Zoals aangegeven, diende hij zijn positie als schepen en later als burgemeester te rechtvaardigen door zichzelf als donateur te representeren. Doordat Ray zich op die manier kon voorstellen als een goede katholiek, stelde dit hem in de mogelijkheid om sociale controle uit te oefenen op de kerk en de parochianen. In de studie van Hilde Vansteenkiste over de Sint-Petrus-en-Pauluskerk lezen we eveneens dat er individuen waren die geld doneerden aan de kerk en zelfs leenden aan de kerk.¹⁹

De voornaamste reden voor deze giftschenking was dat men de kerk diende te herstellen. In ons verhaal bleek het doneren aan de kerk een interessante manier te zijn om het aanzien van de donateur en zijn familie te verhogen.²⁰ Specifiek voor Thomas Ray kwamen we in het bronnenmateriaal tegen dat hij meermaals donaties schonk aan de kerk. Hiervoor werd er zelfs een aparte kerkpost voorzien die zich toespitste op de inkomsten die de kerkmeester had opgehaald tijdens de mis en die werd geschonken door de aanwezige parochianen. Ray doneerde twee keer in de kerkrekening van 1712-1715 met een bedrag van 7 gulden en 3 gulden.

Pieter de Potter

Een tweede prominente figuur binnen Oostende, die veelvuldig aan bod kwam in de bronnen is Pieter de Potter. In tegenstelling tot Thomas Ray was hij wel in Oostende geboren in 1670 en kwam hij er ook te overlijden in 1724. Gedurende zijn leven investeerde hij in het verkopen van Noorse houtwaren in Frans-Atlantische havens en kocht hij regelmatig zout op uit buitgemaakte ladingen.²¹ Samen met Ray was hij één van de pioniers van de Oostendse Oost-Indiëvaart. Naast een groot afnemer van Oost-Indische goederen bij de verkopen, was hij ook een leverancier van ijzeren kogels, vlaggen en zout uit Cadix die hij invoerde naar Oostende en Brugge.²²

In Oostende oefende de Potter een aantal bestuurlijke ambten uit. De functie van zevende schepen oefende hij uit tijdens de periode 1712-1715. Later klom hij op tot vijfde schepen tijdens de periode 1716-1721. De twee daaropvolgende jaren bekleedde hij het tweede schepenambt.²³ Als koopvaarder en reder-investeerder kon hij samen met Thomas Ray gerekend worden tot de invloedrijkste en belangrijkste Oostendse reders uit de Spaanse Successieoorlog. Om zijn overzeese expedities te financieren, kon hij een beroep doen op enkele kapitaalkrachtige figuren.²⁴ Wat betreft de opname van de begrafenis van Pieter de Potter, konden er in de kerkrekeningen helaas geen gegevens gevonden worden. Dit te wijten aan de grote overstroming van Oostende in 1953, waardoor de kerkrekening van 1721-1725 grote waterschade had opgelopen. Toch kan er

¹⁷ P. Ariès, *Essais sur l'histoire de la mort en Occident: du Moyen Age à nos jours*. Paris, Seuil, 1977, p. 43.

¹⁸ J. T. Rosenthal, *The purchase of paradise : gift giving and the aristocracy, 1307-1485*, London, Routledge, 1972, p. 8.

¹⁹ H. Vansteenkiste, "Het kerkelijk leven te Oostende in de 17de-18de eeuw", In: *Jaarboek Heemkring Ter Cuere Bredene*, 1991, p. 80. (licentiaatsverhandeling katholieke universiteit Leuven).

²⁰ V. Despodt, *Dat du best, was ic ende wat ic bem, dat sal tu werden... : Gentse grafmonumenten en grafinscripties tot het einde van de Calvinistische Republiek (1584)*, deel 1, licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, 2000-2001, p. 57.

²¹ J. Parmentier, *Het gezicht van de Oostendse handelaar*, p. 138.

²² M. W. Serruys, *Oostende en de Oostendse Compagnie, het economisch effect van de koloniale zeehandel op een Zuid-Nederlandse havenstad tussen de Spaanse en de Oostenrijkse successieoorlog (1713-1745)*, katholieke universiteit Leuven, faculteit van de Letteren, geschiedenis, 1999, promotor prof. dr. E. Buyst, p. 154.

²³ J. Parmentier, *Het gezicht van de Oostendse handelaar*, p. 138.

²⁴ R. Magosse, *Al die willen te kap'ren varen: de Oostendse kaapvaart tijdens de Spaanse Successieoorlog (1702-1713)*, Stadsarchief Oostende, Oostendse historische publicaties, Oostende, 1999, p. 192.

vanuit gegaan worden dat zijn uitvaart voorzien was van de nodige rijkdom. Enige indicatie biedt de begrafenis van Isabelle de Grave, weduwe van Pieter de Potter. Deze werd als volgt genoteerd: *“Joffrouw Isabella de Grave weduwe van dheer Pieter de Potter grootsen dienst beste pelder ende beste silveren cruijs in St. Rochus choir vrij sepulture half reght de clocke voor een bedrag van 30 gulden.”*²⁵

In het jaar dat zijn weduwe werd begraven, lag de gemiddelde kostprijs voor een uitvaart net iets onder de 15 gulden. Met een bedrag dat dubbel zo hoog ligt als de gemiddelde prijs, merken we net zoals bij Thomas Ray dat de echtgenote zich via het huwelijk sociaal representeerde via haar status. Het huren van duurere religieuze rituelen, waaronder de beste pelder en beste zilveren kruis, is hiervan een afgeleide.

Net zoals Thomas Ray was de Potter ook meermaals als donateur bekend in het bronnenmateriaal. Zo kwamen we in de kerkrekening van 1704-1708 tegen dat hij een bedrag van 50 gulden doneerde aan de Sint-Petrus-en-Pauluskerk. Frappant hierbij was dat hij op dat moment nog geen ambt vervulde in het Oostends stadsbestuur. Een mogelijke verklaring voor deze giftschenking was dat hij zichzelf, net zoals Ray, wou representeren als een goede katholiek. Mogelijks ambieerde hij op dat moment een functie in het stadsbestuur en wou hij hiermee zichzelf binnen de parochiale gemeenschap op een positieve manier voorstellen.

Mattheus de Moor

Een laatste figuur die meermaals aan bod kwam in de bronnen was Mattheus de Moor. Geboren te Oostende in 1655 bleef hij er permanent wonen tot aan zijn overlijden in 1723. Sinds 1687 stond hij bekend als wijn- en brandewijnkoopman. Hij behoorde samen met Thomas Ray tijdens de eerste twee decennia van de 18de eeuw tot de top drie van de Oostendse internationale handel. Aan het begin van deze eeuw vestigde de Moor zijn aandacht op de invoer van Franse wijn, Ierse boter en huiden. Dit bleek toen een lucratieve handel te zijn. Verder had hij ook belangstelling voor handel in houtwaren uit Noorwegen. Net doordat hij actief was in diverse handelsactiviteiten kan men hem beschouwen als een handelaar die van alle markten thuis was. Wel vertoonde hij minder interesse in de kaapvaart, aangezien dit weinig rendabel bleek te zijn en er hierin een grote onzekerheid heerste. Hij werkte verder ook samen met Ray voor de Oost-Indiëvaart.²⁶

Tot 1722 bleef de Moor investeren in de handelsvaart. Vóór het uitbreken van de Spaanse Successieoorlog bleek hij te beschikken over vier schepen onder zeil, waarin hij een aandeel had dat schipperde van 1/8^e tot de helft, wat meteen zijn kapitaalcrachtig vermogen aantoont. Verder was hij ook kaderlid van verschillende koopvaardijochepen.²⁷ In Oostende zelf oefende de Moor in 1711 de functie van schepen uit om vervolgens in 1718 aangesteld te worden als stadsthesaurier of bewaarder van de schatkist van de stad. Niet onbelangrijk te vermelden was dat hij tijdens de jaren 1720-1722 de rol van burgemeester op zich heeft genomen.²⁸

De notering van de uitvaart van Mattheus de Moor laat meteen duidelijk blijken dat hij binnen de stad een prominent figuur was: *“Dheer Mattheus de Moor gewesen burgemeester groote clocke beste pelder in de choir van St. Rochus vrij sepulture half recht de clock voor een bedrag van 30 gulden.”*²⁹ Voor zowel het gebruik van de klok als de pelder werd er gekozen voor het duurste exemplaar. Vóór het jaar 1723 waarin hij begraven was, kende men een gemiddelde kostprijs van 16 gulden. De kostprijs van zijn begrafenis overstijgt dit ruimschoots.

De reden waarom de Moor in dit artikel niet achterwege kon blijven, is dat hij één van de weinige personen was in de kerkrekeningen, voor wie er enkele jaargetijden werden vastgelegd. Een

²⁵ RB, *Kerkrekeningen Sint-Petrus-en-Pauluskerk Oostende* INV 39/25, 18.

²⁶ J. Parmentier, *Het gezicht van de Oostendse handelaar*, p. 131.

²⁷ R. Magosse, *Al die willen te kap'ren varen*, p. 188.

²⁸ J. Parmentier, *Het gezicht van de Oostendse handelaar*, p. 132.

²⁹ RB, *Kerkrekeningen Sint-Petrus-en-Pauluskerk Oostende* INV 39/25, 17.

jaargetijde of memorie is de naam van een jaarlijks terugkerende kerkdienst die voor het zielenheil van een overledene werd vastgelegd. Door hemzelf bij testament of door zijn nabestaanden. Om de sociale positie van de overledene te etaleren werd er gebruik gemaakt van jaargetijden. Hierin bestond er een grote verscheidenheid aan wat betreft omvang en kostprijs. Het voordeel van een dergelijke kerkdienst was dat het een blijvend karakter had. Niet enkel het zielenheil van de overledene werd bewaard, maar tevens ook de naam van de overledene en de familie werd in memoriam gebracht. Het was logischerwijze een aanspraak die werd gemaakt om zich sociaal te distantiëren van de minder welstellende parochianen.³⁰

Voor Mattheus de Moor troffen we de volgende jaargetijde aan: *“Over het jaerghetijde van d’heer Mattheus de Moor geschiet den 2 mej 1741.”*³¹ Verder waren er in de kerkrekening van 1749-1758 drie jaargetijden voor de Moor opgenomen, dewelke telkens een kostprijs had van 9 gulden. Slechts enkele jaargetijden kwamen ook terug in de bronnen met een kostprijs van 12 gulden, dewelke altijd een kerkdienst ter herdenking was voor hem en zijn echtgenote.³² Zelfs na zijn overlijden kon de Moor zich via een herdenkingsdienst blijvend gaan representeren.

Conclusie

Met Thomas Ray, Pieter de Potter en Mattheus de Moor als prominente figuren in het 18de-eeuwse Oostende werd aangetoond dat de Sint-Petrus-en-Pauluskerk niet alleen een plaats was waar een geloof werd uitgedragen. De parochiale gemeenschap bleek overigens ook een religieus platform te zijn waar men zich op een positieve manier kon representeren: binnen enerzijds het kerkelijk leven en bij uitbreiding binnen de stad Oostende. Dit gebeurde o.a. via de uitvaartplechtigheid die kan beschouwd worden als een extensie van hoe de overledene zich tijdens zijn of haar leven sociaal representeerde. De begrafenis was immers een manier om de herinnering aan de overledene vast te leggen en levendig te houden. Ook de functie van giftschenking bleek een belangrijke rol gespeeld te hebben in hoe men zich voorstelde. Via het schenken van donaties kon men zich tonen als een goede katholiek. Ten slotte was dit een manier om de status en identiteit van de donateur te legitimeren.

Bibliografie

1. Bronnen

België

Brugge, Rijksarchief / Kerkrekeningen Sint-Petrus-en-Pauluskerk Oostende INV 39/25, 13-26.

Gent, Stadsarchief / Familiepapieren Ray nr. 5005.

2. Boeken en artikels

Ariès (P.), *Essais sur l'histoire de la mort en Occident: du Moyen Age à nos jours*. Paris, Seuil, 1977, 223 p.

Baels (E.J.), *De generale keizerlijke en koninklijke Indische Compagnie gevestigd in de Oostenrijkse Nederlanden, genaamd De Oostendse Compagnie*, Uitgeverij EREL, Oostende, 1972, 160 p.

³⁰ K. Dombrecht, *Plattelandsgemeenschappen, lokale elites en ongelijkheid in het Vlaams kustgebied (14de-16de eeuw)*. Case-study: Dudzele ambacht, Universiteit Gent, Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, Proefschrift, Vakgroep Geschiedenis, 2014, (promotor Erik Thoen), p. 335-336.

³¹ RB, *Kerkrekeningen Sint-Petrus- en-Pauluskerk Oostende* INV 39/25, 20.

³² RB, *Kerkrekeningen Sint-Petrus-en-Pauluskerk Oostende* INV 39/25, 20 en 22.

Baquet (J.), *De Oostendse Compagnie, haar directeurs en de Oostenrijkse Bewindvoerders. Een casuïstische analyse van hun onderlinge interactie (1722-1721)*, Universiteit Gent, Letteren en Wijsbegeerte, Geschiedenis, 2013, (promotor Michael Limberger), 150 p.

Despodt (V.), *Dat du best, was ic ende wat ic bem, dat sal tu werden... : Gentse grafmonumenten en grafschriften tot het einde van de Calvinistische Republiek (1584)*, deel 1, licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, 2000-2001, 155 p.

Dombrecht (K.), *Plattelandsgemeenschappen, lokale elites en ongelijkheid in het Vlaams kustgebied (14de -16de eeuw). Case-study: Dudzele ambacht*, Universiteit Gent, Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, Proefschrift, Vakgroep Geschiedenis, 2014, (promotor Erik Thoen), 445 p.

Magosse (R.), *Al die willen te kap'ren varen: de Oostendse kaapvaart tijdens de Spaanse Successieoorlog (1702-1713)*, Stadsarchief Oostende, Oostendse historische publicaties, Oostende, 1999, 212 p.

Nowé (R.), *Begravenisrituelen te Brugge (1670-1820) : statistische studie over de testamentaire beschikking*, RUG, Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, licentiaatsverhandeling, 1979-1980, 184 p.

Parmentier (J.), *De maritieme handel en visserij in Oostende tijdens de achttiende eeuw : een prosopografische analyse van de internationale Oostendse handelswereld, 1700-1794*, Universiteit Gent, Proefschrift Gent, 2001, 3 delen, 1062 p.

Parmentier (J.), *Het gezicht van de Oostendse handelaar: studie van de Oostendse kooplieden, reders en ondernemers actief in de internationale maritieme handel en visserij tijdens de 18de eeuw*, Stadsbestuur Oostende, Oostendse historische publicaties 11, 2004, 464 p.

Rosenthal (J.T.), *The purchase of paradise : gift giving and the aristocracy, 1307-1485*, London, Routledge, 1972, 169 p.

Serruys (M.W.), *Oostende en de Oostendse Compagnie, het economisch effect van de koloniale zeehandel op een Zuid-Nederlandse havenstad tussen de Spaanse en de Oostenrijkse Successieoorlog (1713-1745)*, katholieke universiteit Leuven, faculteit van de Letteren, geschiedenis, 1999, promotor vakgroep E. Buyst, 346 p.

Van den Bosch (D.), "De laatste eer aan de eerste stand: aristocratische begravenisrituelen in Limburg v/d 18e tot de 20e eeuw", in: *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis*, 6-2, 1980, p. 181-210.

Vandenbroeke (C.), "Parochieregisters als bron voor de studie van sociale stratificatie", in: *Studia Historica Gandensia*, CCLVII, Gent, 1983, p. 59-78.

Vansteenkiste (H.), "Het kerkelijk leven te Oostende in de 17de-18de eeuw", in: *Jaarboek Heemkring Ter Cuere Bredene*, 1991, p. 55-138. (licentiaatsverhandeling katholieke universiteit Leuven).